

Кононенко О. Б., аспірант, НАДУ, МОН України, м. Київ

Kononenko O., PhG student, National academy for public administration under the President of Ukraine, Head of Department of Planning, Public Relations and Access to Public Information of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

CURRENT STATE AND TRENDS OF DEVELOPMENT OF STATE EDUCATIONAL POLICY IN UKRAINE

У статті розкрито зміст поняття освітньої політики, проаналізовано становлення та розвиток вітчизняної державної освітньої політики в контексті модернізації системи освіти й удосконалення процесів державного управління освітою, висвітлюються окремі тенденції розвитку освітньої політики в Україні на сучасному етапі.

Ключові слова: *освітня політика, державна освітня політика, тенденції, освіта, якість освіти, управлінське рішення.*

The article describes the content of the concept of educational policy in modern, analyzes the formation and development of domestic state educational policy in the context of modernization of the education system and improvement of state educational management processes, as well as some trends in the development of educational policy in Ukraine.

Keywords: *educational policy, state educational policy, tendencies, education, quality of education, management decision.*

Постановка проблеми. Тривалий час освітня політика в Україні була відокремленою як від світових тенденцій на ринках праці, так і від проблем конкурентного суспільства. Такий ізольований стан освіти був спадком Радянського Союзу, коли всі галузі планового господарства існували в умовах закритого політичного устрою. Цілком виправданим було те, що якість освіти розглядалася під кутом відповідності навчальних програм засадам заїдеологізованої політики держави.

Серед цілей, визначених у Стратегії національної безпеки України, затвердженої у травні 2015 року, є «утвердження прав і свобод людини і громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального і гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського

Союзу та формування умов для вступу в НАТО». [13]

Одним із найважливіших завдань Стратегії є «зміцнення Української держави шляхом забезпечення поступального суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку України», зміцнення гуманітарної безпеки, складовою якої є розвиток вітчизняної системи освіти [13].

Дедалі поширенішим на сьогодні стає розуміння того, що освіта є основою економічного і суспільного добробуту суспільства в цілому і кожної людини зокрема. В Україні існує розрив між якістю, яку може забезпечити наявна система освіти, та вимогами, які постають перед освітою. У сучасних конкурентних умовах з одного боку нагальною стає потреба в отриманні якісних високоспеціалізованих знань, з іншого – формування такої освітньої політики, яка це забезпечить.

У нинішніх умовах активізації євроінтеграційних процесів важливим є реформування освітньої галузі як основного фактору забезпечення конкурентоспроможності України у світовому просторі. Тому формування відповідної освітньої політики, яка передбачає осучаснення форм і методів управління освітою, набуває особливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що вона є однією з найбільш досліджуваних у науковому просторі. Термін «державна освітня політика» використовується ще з 60-х років ХХ ст., коли освітня політика розглядалася на загальнодержавному рівні як фактор економічного розвитку та соціального прогресу. Так, уперше в 1959 році американським професором Т. Еліотом було акцентовано на необхідності проведення дослідження у сфері освітньої політики.

На сучасному етапі питання формування та реалізації державної освітньої політики досліджують В. Андрущенко, Л. Гриневич, В. Огнев'юк, В. Кремень, В. Луговий, Н. Протасова, Л. Паращенко, Л. Гаєвська, Ж. Таланова, В. Клепко, Д. Дзвінчук, Л. Прокопенко, Н. Шульга.

Зокрема, Л. Гриневич та Н. Шульга розглядають категорію «державна освітня політика» як інтеграцію внутрішніх характеристик понять «політика», «державна політика», «освіта» [2; 14]. Л. Гриневич розкриває зміст пов'язаних між собою понять і категорій «глобальна освіта», «освіта протягом життя», «формальна освіта», «інформальна освіта», а також аналізує найважливіші елементи освітньої політики, згруповує поняття через концепт «розвиток освіти» [2].

Державна освітня політика – це офіційно визначена, організована й цілеспрямована діяльність держави та підпорядкованих їй установ, спрямована на функціонування та подальший розвиток системи освіти як провідного інституту демократичного суспільства [14]. Багато вчених отожднюють поняття «державна освітня політика» і «освітня політика», вживаючи їх у подібних значеннях.

Ґрунтовний аналіз питань реформування системи освіти в Україні викладений у навчально-науковому виданні «Реформування освіти в

Україні: державно-управлінський аспект», підготовленому кафедрою управління освітою Національної академії державного управління при Президентові України за результатами науково-дослідної роботи [10].

Відзначаючи значний вклад у досліджувану проблему вітчизняних і зарубіжних вчених, вважаємо за доцільне продовжити її аналіз, зосередивши увагу на питаннях формування освітньої політики та висвітлення тенденцій розвитку освітньої політики в Україні саме на сучасному етапі.

Аналіз освітньої політики кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. дає можливість розібратися у пріоритетах і принципах, які адекватно відповідають зміненим реальностям суспільного розвитку. Адже сфера освіти покликана коригувати свої пріоритети й цінності, враховуючи не тільки актуальні, а й перспективні, довготривалі запити людини та суспільства. Іншими словами, нова філософія політики та нова політика освіти повинні сформувані й нову освітню парадигму, яка відобразатиме потреби людської цивілізації у ХХІ ст. [7]. Освітні процеси стрімко розвиваються, в результаті чого змінюється й освітня політика.

Постановка завдання. Отже, метою цієї статті є висвітлення тенденцій розвитку освітньої політики в Україні в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Для початку визначимо суб'єкти та об'єкти освітньої політики. В Енциклопедії освіти ці поняття визначені таким чином:

суб'єкт освітньої політики – індивід, соціальні спільноти (нація, професійні групи, еліти) та соціальні інститути (держава, політичні партії та рухи, профспілки, групи інтересів тощо);

об'єкт освітньої політики – освіта як суспільне благо, як інтелектуальний і матеріальний ресурс суспільства, як система освітніх інституцій. Тип освітньої політики визначається характером соціально-економічних і політичних відносин у суспільстві, якістю еліт, домінуючою політичною культурою, національними освітніми традиціями [3].

Проблема освіти в сучасному світі є традиційним об'єктом уваги з боку зарубіжних і українських науковців, які розглядали різні його аспекти. Можна виділити основні напрями, які розкривають взаємозв'язки суспільства й освіти, політики та освіти, управління сучасною освітою, актуальні проблеми освітньої політики, досвід західних держав у освітній сфері:

– взаємозв'язок і взаємодія освіти й політики, освіти як соціального інституту суспільства, вплив інститутів громадянського суспільства на систему освіти, роль держави в регулюванні процесів і явищ освітньої практики;

– аналіз внутрішніх процесів і явищ, характерних для сучасних освітніх систем, суперечності та тенденції розвитку цих систем, характеристика глобальних і національних [7].

Л. Прокопенко виокремлює такі етапи становлення та розвитку освітньої політики в Україні:

перший етап – інституційний (IX ст.) – від виникнення людського суспільства на території України до утворення Давньоруської держави, протягом якого відбувається становлення освіти як соціального інституту;

другий етап тривав від утворення Давньоруської держави до другої половини XVIII ст. Освітня політика протягом цього періоду будувалась з урахуванням нагальних потреб держави, специфічних рис навчання та виховання кожної з основних соціальних груп, які склалися у феодальному суспільстві; основний зміст державної освітньої політики обмежувався захистом університетів, академій та їх корпорацій, а також державним регулюванням освітньої діяльності, яка полягала у видачі дозволів і привілеїв церковним громадам, магістратам, приватним особам щодо діяльності навчальних закладів;

третьою етапом тривав з другої половини XVIII ст. до початку XX ст. Головною метою державної освітньої політики в той час було надання якісної освіти привілейованим станам і забезпечення кадрових потреб державного апарату, армії, тому основна увага приділялася розвитку університетів, гімназій, спеціальних військових навчальних закладів;

четвертий етап можна назвати радянським періодом (1917-1991 рр.), під час якого основні засади освітньої політики визначалися переходом від поліцентризму до повної державної монополії у сфері освіти всіх рівнів. Це обумовлювалося тим, що освіта розглядалась як «провідник ідейного, організаційного та виховного впливу партії». Непродумана кадрова політика, прорахунки в економічному стимулюванні висококваліфікованої і ефективної праці, «зрівнялівка», призвели до зниження мотивації до успішної навчальної діяльності;

п'ятий етап розпочався у серпні 1991 року після здобуття Україною незалежності. Виникла реальна необхідність змін у державній освітній політиці та глибокого реформування системи освіти [9]. Цей період триває і досі, саме цьому періоду буде приділено нашу основну увагу.

Напрями розвитку освітньої політики України можна згрупувати за такими компонентами: нормативно-правовий; фінансовий; управлінський; науково-дослідний; навчально-виховний; інформаційно-комунікаційний; інформаційно-технологічний; моніторинговий.

Результати аналізу стану та розвитку сфери освіти свідчать про наявність актуальних тенденцій, характерних світовому рівню освітньої сфери, та їх специфічних національних особливостей в Україні [1]:

1) основною світовою тенденцією є зміна концептуальних підходів щодо місця освіти у структурі національної економіки та переосмислення її ролі у забезпеченні економічного розвитку. Людина визнається найвищою соціальною цінністю, що вимагає створення нового зразка освіти;

2) зміна змісту освіти та підходів до навчального процесу (зокрема, впровадження інноваційних підходів до навчання). Замість традиційного класичного підходу – рутинного засвоєння значних обсягів

стандартизованої інформації, - сучасна освіта застосовує компетентнісний підхід, заснований на оволодінні засобами безперервного самостійного набуття нових знань, який розвиває здібності та уміння адаптуватися до складних, швидкоплинних і непередбачених ситуацій;

3) швидке й значне зростання освітніх бюджетів (збільшення фінансування освітньої сфери) як з боку держави, так і з боку приватного сектору (мають місце в переважній більшості розвинених країн);

4) глобалізація та інтернаціоналізація освіти – загальноновизнані світові тенденції, що передбачають активізацію міжнародного (міждержавного, міжрегіонального) обміну, взаємодію та співпрацю;

5) створення єдиного (зокрема, європейського) освітнього простору, що надає можливість взаємозбагачення національних освітніх систем, організації процесу навчання відповідно до сучасних освітніх стандартів, нових інформаційних і навчальних технологій;

6) збільшення чисельності осіб, які здобувають освіту, спостерігається у більшості країн світу, що прогнозується й у майбутньому.

З огляду на нинішню ситуацію в Україні, коли країна перебуває у стані неоголошеної війни, особливо цінним є досвід аналізу освітньої політики США. Тема «занепаду американської освіти» є однією з постійних у суспільно-політичних дискусіях у США протягом останніх десятиліть. Проте саме це виступає однією із причин того, що занепаду насправді не спостерігається, а система освіти США в цілому успішно змінюється відповідно до вимог часу, продовжуючи залишатися одним із надійних елементів фундаменту світового лідерства цієї країни [1].

Експертними групами та іншими компетентними організаціями готуються доповіді, в яких висвітлюються проблеми американської освіти. Так автори доповіді «Реформа американської освіти і національна безпека» для подолання недоліків, пов'язаних із потенційними загрозами національній безпеці, пропонують у роботі системи освіти три широкі ініціативи, спрямовані на поліпшення стану галузі у зазначеному напрямі:

1) розширення та посилення єдиних освітніх вимог для всіх громадських шкіл з наголосом на природничі науки, технології, іноземні мови та суспільствознавчі дисципліни;

2) запровадження організаційних змін з метою надання учням та їхнім батькам більших можливостей у виборі школи;

3) запровадження щорічного аудиту системи освіти, спрямованого на визначення ступеня відповідності середніх шкіл певним критеріям, основними з яких є охоплення середньою освітою та успішність учнів і випускників в опануванні пріоритетних дисциплін [1].

Важливо зазначити, що за Індексом розвитку людського капіталу, який щорічно укладається Всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum), у 2016 році Україна посіла 26 місце серед 130 країн світу, покращивши за рік позицію на 5 пунктів (для порівняння: за цим

казником США посідає 24 місце, проте Росія – 28, Польща – 30 місця у рейтингу) [12].

Високий сукупний рейтинг людського капіталу України в першу чергу зумовлений високими показниками параметрів, пов'язаних саме з освітньою сферою. Так, 100 % населення здобуває початкову освіту, а за рівнем здобуття середньої освіти наша держава знаходиться у першій десятці. Для багатьох навіть розвинутих країн, зокрема, США та членів Європейського Союзу, серйозну проблему становить якраз недостатній рівень письменності та інших базових освітніх навичок [12].

Водночас за Індексом глобальної конкурентоспроможності 2016–2017 рр. (The Global Competitiveness Index), Україна посіла 85 місце серед 138 країн світу, втративши за останній рік 6 позицій (у попередньому рейтингу посідала 79 позицію). [10] Такі результати можна пояснити, тим, що досить високі показники кількості науковців та інженерів супроводжуються у нашій країні надзвичайно низькими показниками роботи підготовлених спеціалістів за фахом. Вкрай низький є поки що показник ВВП на душу населення, що укладається Міжнародним валютним фондом, за яким Україна 2016 року посіла 138-ме місце серед 189 країн, знаходячись у групі найбідніших [1].

Зазначені рейтингові оцінки вказують і на те, що саме людський капітал і система освіти як ключовий чинник його збереження та розвитку становлять найголовніший ресурс майбутнього успіху України і мають стати визначальними у розвитку соціально-економічної сфери. Розрив у показниках людського розвитку та розвитку економіки свідчить про необхідність провадження освітньої політики, головним завданням якої на сучасному етапі є реформування вітчизняної системи освіти – важливого ресурсу соціально-економічного розвитку. Для цього вітчизняна освіта має зберігати всі власні досягнення та напрацювання, а реформування цієї сфери має бути чітко продуманим, економічно й соціально обґрунтованим та спиратися на підтримку освітян та громадськості.

5 вересня 2017 року Верховна Рада України ухвалила новий Закон України «Про освіту», статтею 6 якого визначаються засади та принципи освітньої діяльності державної політики у сфері освіти [4].

Засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є: людиноцентризм; верховенство права; забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності; забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, у тому числі за ознакою інвалідності; розвиток інклюзивного освітнього середовища, у тому числі у закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами; забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування; науковий характер освіти; різноманітність освіти; цілісність і наступність системи освіти; прозорість і публічність прийняття та реалізації управлінських рішень; відповідальність і

підзвітність органів управління освітою та закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством; інституційне відокремлення функцій контролю (нагляду) та функцій забезпечення діяльності закладів освіти; інтеграція з ринком праці; академічна доброчесність; академічна свобода; фінансова, академічна, кадрова та організаційна автономія закладів освіти у межах, визначених законами України; гуманізм; демократизм; єдність навчання, виховання та розвитку; формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля; невторчання політичних партій в освітній процес; невторчання релігійних організацій в освітній процес (крім випадків, визначених цим Законом); різнобічність та збалансованість інформації щодо політичних, світоглядних та релігійних питань; державно-громадське управління; державно-громадське партнерство; державно-приватне партнерство; сприяння навчанню впродовж життя; інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір; нетерпимість до проявів корупції та хабарництва; доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою [4].

Серед засад і принципів є нові, продиктовані сучасними вимогами: органічний зв'язок зі світовою та національною історією, культурою, традиціями; свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності; виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій; формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, непримиренності до їх порушення; формування поваги до прав і свобод людини, непримиренності до приниження її честі та гідності, фізичного або психічного насильства, а також дискримінації за будь-якими ознаками; формування громадянської культури та культури демократії.

Впровадження нових принципів освітньої політики потребує вирішення низки питань, зокрема:

- о упорядкування законодавства в освітній і науковій сферах (кодифікація), що передбачає об'єднання нормативно-правових актів, подолання суперечностей та неузгодженостей;

- о формування освітньої політики з урахуванням зобов'язань, взятих Україною перед міжнародною спільнотою.

Розвиток освітньої політики в Україні варто здійснювати з урахування тенденцій, що існують у країнах Євросоюзу (ЄС). Європейська комісія з питань освіти, вищий орган виконавчої влади Європейського Союзу, виокремлює такі основні тенденції:

1. Демографічні процеси, що призводять до зменшення кількості дітей, які здобувають загальну середню освіту, та збільшення кількості вчителів, які досягли пенсійного віку.

2. Продовження тривалості загальної середньої освіти та зростання кількості студентів вищих навчальних закладів.

3. Тенденція до автономізації загальноосвітніх навчальних закладів.

Новий Закон має забезпечити належні умови для вирішення ключової проблеми системи освіти в Україні – зростання ступеня невідповідності змісту та форм освіти вимогам ХХІ століття.

Закон містить чимало важливих положень, які в разі належної імплементації здатні вивести вітчизняну освіту на якісно новий рівень, відповідний вимогам часу. Серед таких прогресивних поступок слід зазначити:

1) впровадження інклюзивної освіти;

2) законодавче визнання формальної, неформальної та інформальної освіти (Законом передбачено механізми визнання результатів неформальної освіти та інформального навчання у системі формальної освіти. Це розширює можливості громадян щодо здобуття освіти. Законопроектом вперше в Україні гарантується право вибору для здобувачів освіти, перш за все – середньої, що відповідає вимогам Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод);

3) профілізація старшої школи як крок до кращої підготовки молоді до самостійного життя, успішної трудової діяльності;

4) запровадження громадського контролю на всіх освітніх рівнях;

5) оновлення системи забезпечення якості відповідно до європейських вимог;

6) запровадження державно-громадського управління закладами освіти, зокрема, у сфері повноважень батьківських об'єднань для роботи шкіл;

7) упровадження системи освітніх і професійних кваліфікацій, створення Національного агентства кваліфікацій, яке буде здійснювати зв'язок освіти з професійним середовищем [5].

Усі реформаторські дії мають спиратися на чітке й конкретне розуміння їхньої мети, засобів досягнення та усіх можливих наслідків. Для забезпечення такого розуміння необхідний аудит освітньої системи та залучення до напрацювання ключових рішень представників спільноти освітян, профільних громадських організацій, науковців Національної академії педагогічних наук України, Національної академії наук України, широкої громадськості, органів державної влади та місцевого самоврядування [5].

Важливим у цьому сенсі є моніторинг якості національної освіти, який дозволяє оцінити освітні процеси за цим показником не лише всередині країни, а й у світі.

Міжнародна практика оперує кількома засобами вимірювання навчальних досягнень:

PISA – міжнародна програма оцінки знань та умінь учнів за напрямками «грамотність читання», «математична грамотність», «природничо-наукова грамотність»;

TIMSS – міжнародне дослідження якості математичної та природни-

чо-наукової освіти;

PIRLS – міжнародний проект «Вивчення якості читання та розуміння тексту»;

IEAP – дослідження порівняльної оцінки математичної підготовки учнів;

CIVICS – порівняльна оцінка громадянської освіти випускників середньої та основної школи;

SITES – порівняльне дослідження інформаційних і комунікаційних технологій в освіті [8].

Україна бере участь лише в міжнародних дослідженнях TIMSS і PISA. Участь країн у міжнародних дослідженнях дозволяє не тільки одержати об'єктивні та порівнювані дані про рівень підготовки учнів за визначеним напрямом, а й отримати актуальну інформацію про сучасний стан розвитку систем освіти інших країн; порівняти зміст освіти та освітніх стандартів різних країн світу, світові тенденції розвитку освіти взагалі. Результати будь-яких моніторингових досліджень дають змогу урядам країн реально оцінити свої досягнення та недоліки, визначити стратегії змін у державній політиці, забезпечити конкурентоздатність національних освітніх систем та підвищити їх міжнародний авторитет. Участь України в таких дослідженнях дозволить отримати об'єктивну інформацію про систему освіти в країні та, найголовніше, знайти ефективні шляхи вирішення проблем.

З метою залучення громадськості до процесів освітньої політики та прийняття виважених управлінських рішень вже сьогодні запроваджені ефективні інновації. Зокрема, проект Educational Era (EdEra) створює онлайн-курси та освітній контент широкого спектру з використанням інформаційних технологій. Його мета – якісна, цікава доступна освіта. Понад 25 тисяч старшокласників зареєструвались на онлайн-курсах EdEra. У 2016 році EdEra працювала спільно з Міністерством освіти та науки України над оновленням навчальних програм для початкової школи та базової загальної середньої освіти, залучивши експертів з усієї країни. Були розроблені відеорекомендації для вчителів, перегляд яких в мережі Інтернет відбувся понад 200 тис. разів. У співпраці з Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) створено доступний для всіх шкіл інтерактивний урок, присвячений темі антикорупції. Публічне обговорення проектів програм інтегрованого курсу «Природничі науки» для 10-11 класів відбувалося також із використанням Інтернет-платформи EdEra [11].

Важливим напрямом упровадження новітніх технологій в освітні процеси є впровадження електронних підручників.

В Одесі з 2017 року реалізується проект «Інтерактивний електронний підручник». У межах цього проекту розроблено та розміщено на спеціальному порталі 42 підручники, які рекомендовані Міністерством освіти і науки України для учнів 7-х класів загальноосвітніх навчальних

закладів [11]. Однак лише надання доступу до електронних копій традиційних паперових підручників, яке практикується сьогодні, не є вичерпним рішенням. Для дійсно широкого впровадження електронних навчальних матеріалів у практику діяльності загальноосвітнього навчального закладу необхідно попередньо розробити та впровадити єдині державні стандарти щодо електронних підручників із урахуванням можливостей використання інтерактивності та представлення у них мультимедійного змісту [6].

Висновки. Зростання особистісних запитів людини та динаміку вимог ринку праці, обумовлену прискоренням суспільно-економічних змін, неможливо задовольнити в межах існуючих форм традиційної освіти. Неможливо подолати зазначені проблеми, не виходячи за межі старих освітніх моделей, без освоєння та впровадження інноваційних форм освіти [6].

Розвиток освітньої системи в Україні у значній мірі залежить від системи управління освітою, від прийняття правильних управлінських рішень та вибору вірної стратегії розвитку освіти з огляду на соціально-економічний стан всередині країни й загальні світові тенденції.

На сьогодні все більшої актуальності набуває потреба в реалізації освітньої моделі «освіта протягом життя», що вимагає від держави підтримки та розвитку підсистем цієї моделі – неформальної та інформальної освіти. Сьогодні для України актуальними та реально можливими є онлайн-освіта, змішані моделі навчання. Навчання упродовж життя на національному рівні є бути визначено як повноправне освітнє поле з відповідною увагою до контролю та перевірки якості із забезпеченням визнання різноманітних форм освіти. Досягнення цієї мети потребує виконання таких першочергових завдань:

1) забезпечення імплементації нового Закону України «Про освіту» із залученням широкого кола громадськості;

2) напрацювання ефективних моделей оцінки та визнання попереднього навчання із врахуванням рекомендації Європейського Парламенту та Ради ЄС «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» [6];

3) розроблення програми стимулювання та підтримки запровадження вітчизняними вищими навчальними закладами практики «змішаного» навчання з метою підвищення доступності освіти та її ефективності з точки зору формування практичних компетенцій;

4) аналіз можливостей розширення участі України в міжнародних моніторингових дослідженнях;

5) розроблення єдиних державних стандартів щодо електронних підручників з урахуванням можливостей використання інтерактивності та представлення у них мультимедійного змісту.

Досить перспективним видається питання вивчення моделі «освіта упродовж життя» на основі реалізації державно-громадських підходів.

Список використаних джерел

1. Аналітична доповідь НІСД. Безпекові виміри освітньої політики: світовий досвід і українські реалії., 2017. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/293/>.
2. Гриневич Л. М. Поняття «освіта», «розвиток освіти», «освітня політика» в сучасному науковому дискурсі [Електронний ресурс] / Л. М. Гриневич. – Режим доступу: <http://npo.kubg.edu.ua/images/2015/1/4.pdf>.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; відп. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Про освіту : Закон України від 23.05.1991. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58639.
5. Іщенко А. Ю. Проект рамкового Закону України «Про освіту» в контексті збереження і зміцнення людського капіталу: переваги і ризики. Аналітична записка. Інститут стратегічних досліджень., 2017 [Електронний ресурс] / А. Ю. Іщенко. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Ishchenko-8b2ac.pdf>.
6. Карпенко М. М. Перспективи впровадження інноваційних форм освіти в Україні. Аналітична записка. Інститут стратегічних досліджень., 2017 [Електронний ресурс] / М. М. Карпенко. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/karpenko-2ce3f.pdf>.
7. Козарь Т.П. Соціально-політичні та політико-економічні особливості реалізації державної освітньої політики. / Т. П. Козарь // Держава та регіони. Серія: Державне управління. - 2015. - № 1. - С. 21-24.
8. Лукіна Т. О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика / Т. О. Лукіна. – К. : Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.
9. Прокопенко Л. Л. Державна освітня політика: історико-теоретичний аспект / [Електронний ресурс] / Леонід Прокопенко. – Режим доступу: <http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02%282%29/Prokopenko.pdf>
10. Реформування освіти в Україні: державно-управлінський аспект : навчально-наукове видання / за заг. редакцією Протасової Н. Г. – К. : НАДУ, 2012. – 455 с.
11. Сайт Educational Era [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ed-era.com/>.
12. Сайт Єврокомісії з питань освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/education/news/news1543_fr.htm.
13. Стратегія національної безпеки України [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 6 травня 2015 року. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#n14>.
14. Шульга Н. Д. Сутнісні характеристики поняття «державна освітня політика» [Електронний ресурс] / Н. Д. Шульга. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Shulga.pdf>.
15. Яровенко Т. С. Тенденції та проблеми розвитку освіти в Україні / Т. С. Яровенко // Економічний вісник НТУУ «КПІ», 2015 . – № 12.
16. Майборода В. К. Становлення і розвиток вищої педагогічної освіти в Україні (1917-1992) / В. К. Майборода. – К. : Либідь, 1993. – 230 с.

References

1. "Analytical Report of the NISS. Security Measures of Educational Policy: World Experience and Ukrainian Realities". 2017, <www.niss.gov.ua/articles/293/>.
2. Hrinevich L.M. "The notion of «education», «development of education», «educational policy» in modern scientific discourse". 2015, <<http://npo.kubg.edu.ua/images/2015/1/4.pdf>>.
3. Kremen, V.G. Encyclopedia of Education. Kyiv: Yurinkom Inter, 2008. Print.
4. Ukraine. The Verkhovna Rada of Ukraine. *On Education* Web. Sept. 2017 <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58639>.
5. Ishchenko, A. Y. *The project of the law of Ukraine «On Education» in the context of preservation and strengthening of the human capital: advantages and risks. Analytical note.* Institute for Strategic Studies, 2017 <<http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Ishchenko-8b2ac.pdf>>.
6. Karpenko, M. M. *Perspectives of the innovative forms of education introduction in Ukraine. Analytical note.* Institute for Strategic Studies, 2017 <<http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/karpenko-2ce3f.pdf>>.
7. Kozar, T. P. "Socio-political and political-economic features of the public educational policy implementation [Socialno-politychni ta polityko-ekonomichni osoblyvosti realizacii dergavnoj osvitoj polityky]." *The State and regions. Series: Public Administration* 1 (2015): 21-24. Print.
8. Lukina, T. O. *Quality Education Monitoring: Theory and Practice [Monitoryng yakosti osvity: teorija i praktyka]*. Kyiv: Publishing House «School World»: Publ. L. Galitsina, 2006. Print.
9. Prokopenko, L. L. "Public educational policy: the historical-theoretical aspect". 2009 <<http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02%282%29/Prokopenko.pdf>>.
10. Protasova, N.G. *The Reform of Education in Ukraine: the public-managerial aspect. Educational and scientific publication.* Kyiv: NAPA, 2012. Print.
11. "Educational Era". 2017 <<https://www.ed-era.com/>>.
12. "European Commission on Education". 2017 <https://ec.europa.eu/education/news/news1543_fr.htm>.
13. Ukraine. The President of Ukraine. *The Strategy of National Security of Ukraine.* N.p., 6 May 2015 Web. 04 Oct. 2017. <<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#n14>>.
14. Shulga, N. D. "Essential characteristics of the concept «state educational policy". Web. 04 Oct. 2017. <www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Shulga.pdf>.
15. Yarovenko, T. S. "The trends and problems of education development in Ukraine". *Economic Bulletin of NTUU "KPI": a collection of scientific works* 12 (2015).
16. Mayboroda, V. K. *Formation and development of higher pedagogical education in Ukraine (1917-1992)*. Kyiv: Lybid, 1993. Print.